

A FIZETÉSKÉPTELENSÉG KRITÉRIUMA A NÉMET, AZ OSZTRÁK ÉS AZ ANGOL NEMZETI JOGBAN AZ 1346/2000/EK TANÁCSI RENDELET TÜKRÉBEN¹

A fizetésképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK tanácsi rendelet² (a továbbiakban: Fizetésképtelenségi rendelet vagy Rendelet) az arányosság jegyében alkotott közösségi jogi norma. Az arányosság követelményét hangsúlyozza a Rendelet Preambulumának (6) pontja is, amikor alapvetően körülhatárolja azt a tárgykört, melynek szabályozására a Rendeletnek szorítkoznia kell, de a határokon átívelő fizetésképtelenségi eljárások megfelelő működésének garanciális szabályai még megfelelő mértékben biztosítottak. A Fizetésképtelenségi rendelet alapvetően három területre koncentrál: szabályozza a fizetésképtelenségi eljárás megindítása tekintetében irányadó joghatóságot, a fizetésképtelenségi eljárás alapján hozott határozatok elismerését, illetve többnyire kollíziós jellegű szabályokat alkot az eljárásra alkalmazandó jog meghatározása terén.

Az arányosság követelményének megfelelő szintű érvényre juttatása nem tette lehetővé azt, hogy közösségi jogi szinten nyersen szabályozást a fizetésképtelenségi eljárások megindításának alapvető előfeltétele: a fizetésképtelenség kritériuma. A Rendelet 4. cikke értelmében az eljárás megindításának helye szerinti tagállam nemzeti joga határozza meg a fizetésképtelenségi eljárás megindításának előfeltételeit. Az eljárás megindítására az a tagállam rendelkezik joghatósággal a 3. cikk nyomán, melynek területén az adós fő érdekeltségei találhatók.

A fizetésképtelenség kritériumának összehasonlító jogi elemzése a Rendelet alkalmazhatósága szempontjából kiemelkedő jelentőségű. E mérce nemzeti szintű szabályozása ugyanis más tagállamokra is kifejti hatását egyrészt oly módon, hogy minél szigorúbb elvárásokat támaszt egy eljárás megindítása tekintetében, annál később kerülhet sor az univerzális jellegű fő fizetésképtelenségi eljárás megindítására, és ezáltal nő azon kockázat is, hogy a hitelezői követelések esetlegesen nem nyernek kielégítést. Másrészt a Rendelet 27. cikke szerint a főeljárás megindításának helye

szerinti tagállamban rögzített fizetéseképtelenségi kritérium oly módon is kihatással van más tagállamokra, hogy amennyiben a fő fizetéseképtelenségi eljárás már megindult, és az adós más tagállamokban is rendelkezik telephellyel, akkor a másodlagos eljárások megindítására anélkül kerül sor, hogy a telephely tagállamaiban az adós fizetéseképtelenségét megvizsgálják. Ebben az esetben tehát a főeljárás megindításának helye szerinti tagállam nemzeti fizetéseképtelenségi kritériuma a telephely szerinti tagállamok nemzeti joga „helyébe lép”. E szabályozásnak köszönhetően egy társaság alapítása, működtetése során a tulajdonosok, a legfőbb szerv tagjai már azt is mérlegelik, hogy mely tagállam nemzeti joga milyen mércét állít fel a fizetéseképtelenség kritériuma terén, és ennek megfelelően határozzák meg a társaság székhelyét, fő érdekeltségi központját.

Jelen tanulmányban három, gazdasági szempontból is jelentős tagállam, nevezetesen Németország, Ausztria, illetve az Egyesült Királyságon belül Anglia és Wales jogi megoldásait vázolom fel a fizetéseképtelenségi kritérium meghatározása kapcsán.

I. Fizetéseképtelenség a német nemzeti jog alapján

Németországban 1999. január 1. napján lépett hatályba a jelenleg is irányadó Fizetéseképtelenségi Rendtartás (a továbbiakban: InsO), mely törvény az 1978-ban indult reformfolyamat³ eredményeként látott napvilágot. A fizetéseképtelenségi jog reformjának fő célkitűzése alapvetően az volt, hogy megfelelő intézkedéseket biztosítson a csődtömeg-hiány kiküszöbölésére, és ezáltal lehetővé váljon az eljárás megindítása és lefolytatása. A második lényeges célkitűzés a többféle fizetéseképtelenségi eljárásnak egyetlen szabályozott eljárás keretein belül történő lebonyolíthatósága volt.⁴

A német jogban tehát megszüntették a csődeljárás – felszámolási eljárás kettősségét, és jelenleg egyetlen fizetéseképtelenségi eljárás létezik, melynek alapvető célkitűzése a hitelezői igények kielégítése. A hitelezői igények kielégítése három módon lehetséges:

- a csődtömeg likvidálása révén,
- szanálás (amely lehet közvetlen vagy közvetett),
- szanálós likvidáció (amikor a szanálás alatt álló cég átadása elválik a likvidációs szakasztól).

Az InsO nem rangsorolja az egyes értékesítési módokat, a hitelezői autonómiára bízva annak megválasztását.⁵

A német nemzeti jog alapján a fizetéseképtelenségi eljárás megindítható minden természetes és jogi személy, valamint jogi személyiséggel nem ren-

delkező egyesület ellen.⁶ Maga az eljárás kérelemre indul, melynek előterjesztésére a hitelezők és az adós jogosult.⁷ A hitelező a kérelmet csak akkor terjesztheti elő, ha jogi érdeke fűződik az eljárás megindításához, és követelését, valamint az eljárás megindításának alapjául szolgáló okot megfelelően valószínűsíti.⁸

Az eljárás megindításának alapvető előfeltétele az adós *fizetéseképtelensége*. A német InsO 17. § (2) bekezdése értelmében az adós akkor tekinthető fizetéseképtelennek, ha nincs abban a helyzetben, hogy esedékes tartozásait teljesítse. A fizetéseképtelenség rendszerint akkor feltételezhető, ha az adós a kifizetéseit beszüntette. A fizetéseképtelenségtől azonban el kell határolni azt a helyzetet, amikor az adósnak átmeneti jelleggel hiányzik a fizetőképessége (például fizetési haladékot kapott), és csupán egy adott időszakban nem tud eleget tenni fizetési kötelezettségeinek, de a közeli jövőben előreláthatóan fizetőképés lesz (*átmeneti fizetési nehézség*). A jogszabály alapján azonban nem húzható éles és határozott választóvonal a fizetéseképtelenség és az átmeneti fizetési nehézség fogalmi között, holott az elhatárolás nagy jelentőségű.

A Kölni Bíróság például elfogadta azt az álláspontot, miszerint már akkor megállapítható az adós fizetéseképtelensége, ha fennálló tartozásainak 5 %-át nem tudja teljesíteni. Ellenben átmeneti fizetési nehézségről akkor beszélhetünk, ha pusztán pillanatnyi hiány mutatkozik a pénzeszközökben.⁹

A fizetéseképtelenség megállapíthatóságára segítségül szolgál az ún. *likvidációs mérleg* (Liquiditätsbilanz). E mérleg segítségével összevetik az adós kötelezettségeit (passzívait) és a rövid távon rendelkezésre álló pénzeszközöket (aktívait). Amennyiben az adós e mérleg alapján nem képes a bejelentett követelések 10-25 %-át teljesíteni, fizetéseképtelennek tekinthető.¹⁰

A fizetéseképtelenség mellett a német InsO további két kategóriát alakított ki, melyek ugyancsak alapul szolgálhatnak egy fizetéseképtelenségi eljárás megindítására: beszélhetünk *fenyegető fizetéseképtelenségről* (drohende Zahlungsunfähigkeit) és *eladósodásról* (Überschuldung). Fenyegető fizetéseképtelenségre hivatkozva csak az adós kérelmezheti az eljárás megindítását. Az adóst akkor fenyegeti fizetéseképtelenség, ha előreláthatóan nem lesz abban a helyzetben, hogy fizetési kötelezettségeinek azok esedékessé válásakor eleget tegyen.¹¹ A fenyegető fizetéseképtelenség tulajdonképpen mentsvárat jelent az olyan vállalkozások számára, melyek speciális helyzetbe kerültek, és belátható időn belül gazdasági nehézségeik lesznek. E vállalkozások – kedvező körülmények mellett – egy fizetéseképtelenségi eljárás keretében akár újrászerveződhetnek. E fizetéseképtelenségi ok felállításával ugyanis az adós lehetőséget kap arra,

hogy egy korábbi stádiumban terjesszen elő kérelmet az eljárás megindítása iránt. Ebben az időpontban ugyanis a vállalkozás megmentésének, reorganizációjának az esélye sokkal nagyobb. Sajnos a német joggyakorlatban ezen ok alapján csak ritkán indul fizetésképtelenségi eljárás.¹²

Az *eladósodás* a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező egyesületek esetén szolgálhat a fizetésképtelenségi eljárás alapjául. Az InsO 19. § (2) bekezdése alapján az eladósodás akkor áll fenn, ha az adós vagyona már nem fedezi fennálló tartozásait. Az adós vagyonának megítélésénél figyelembe kell venni gazdasági tevékenységének továbbfolytatását is, ha az ebből remélhető bevétel a körülmények alapján meghatározó lehet.

Az eladósodás megítélésének kulcsa abban rejlik, hogy az adós vagyonának értékét helyesen kell megállapítani, s ennek során figyelembe kell venni a vállalkozás likvidálásának, illetve esetlegesen a vállalkozás továbbfolytatásának költségeit is. Ehhez fel kell állítani az ún. „eladósodási-mérleget” (Überschuldungsbilanz), melyben valamennyi aktívá forgalmi értékét szembe kell állítani a kötelezettségekkel (számtani eladósodás). Második lépcsőfokban azt kell megvizsgálni, hogy az adott vállalkozás életképes-e, azaz gazdaságilag előnyös-e annak továbbfolytatása. Amennyiben a válasz igenlő, az „eladósodási-mérlegbe” be kell állítani a gazdasági tevékenység folytatásának költségeit, mely módosíthatja a számtani eladósodás mérlegét. Az eladósodás ténye egyebekben eljárás megindítási kötelezettséget is keletkeztet. Amennyiben tehát a mérleg egyenlege negatív, az adósnak kötelezettsége az eljárás megindítása.

II. Fizetésképtelenség az osztrák nemzeti jogban

Az osztrák jog megkülönbözteti az Egyezségi Törvénykönyv (a továbbiakban: AO) alapján kezdeményezhető *egyezségi eljárást* (Ausgleichsverfahren) és a Csódtörvénykönyv (a továbbiakban: KO) alapján indítható *csődeljárást* (Konkursverfahren).

Az osztrák *csődeljárás* a magyar jog szerinti felszámolási eljárásnak megfelelő jogintézmény, mely során az adós jogutód nélkül szűnik meg. A csődeljárás alapvető célja minden hitelező egyenlő arányú kielégítése. Az eljárás megindításának előfeltétele alapvetően az adós *fizetésképtelensége*. A fizetésképtelenséget különösen akkor kell feltételezni, ha az adós fizetéseit beszüntette. Önmagában az a tény, hogy az adós egyes hitelezői követeléseket részben vagy egészben teljesített, vagy képes teljesíteni, nem támasztja alá az adós fizetőképességét.¹³

A csődeljárás *eladósodás* esetén is kezdeményezhető az olyan kereskedelmi társaságok vonatkozásában, melyeknek nincs korlátlan

felelősségű természetes személy tagja, valamint jogi személyek vagyona, illetve elhunyt személyek ingatlana vonatkozásában is.¹⁴

Az osztrák csődeljárás kérelemre indul, mely kérelem előterjesztésére az adós és a hitelezők jogosultak. Ha az adós terjeszt elő ilyen irányú kérelmet, a csődeljárást haladéktalanul megindítják. Sőt az adós bírósághoz benyújtott azon értesítése, miszerint fizetéseit beszüntette, az eljárás megindítása iránti kérelemként értékelendő. Amennyiben az adós fizetése képtelenné vált, vagy eladósodott, a KO 69. §-a értelmében 60 napon belül köteles kérelmet előterjeszteni a csődeljárás megindítása iránt. E kötelezettség alól csak akkor mentesül, ha egyezségi eljárást kezdeményez.

A hitelező kérelmére az eljárás akkor indulhat meg, ha a hitelező a követelésének fennállását, illetve az adós fizetése képtelenségét megfelelően valószínűsíti. A hitelezőnek akkor nem kell valószínűsítania az adós fizetése képtelenségét, ha a csődeljárást az egyezségi eljárás alatt, vagy az egyezségi eljárás megszüntetésétől számított 14 napon belül kezdeményezik. A hitelezői kérelmet a bíróság kézbesíti az adósnak. A kérelemhez csatolni kell egy tájékoztatást arról, hogy a csődeljárás elkerülhető az egyezségi eljárás megindításával, illetve ismertetni kell az egyezségi eljárás lényegét. A kérelem tárgyában történő döntés előtt a bíróság meghallgatja az adóst.¹⁵

Ausztriában a csődeljárás személyi hatálya kiterjed a *természetes személy adósokra* is. A természetes személy adósokra alapvetően ugyanazon szabályok irányadók, mint a jogi személyekre a KO 182-216. §-aiban rögzített eltérésekkel. Természetes személy adós esetén a tartozások elengedésének lehetősége általánosan rendelkezésre áll. Ezt az a szociális megfontolás indokolja, miszerint az embereknek reménytelen pénzügyi helyzetben is biztosítani kell az újrakezdés lehetőségét. A vállalkozói tevékenységet nem folytató természetes személyek csődeljárását *adósságrendezési eljárás*ként (Schuldenregulierungsverfahren) definiálja a KO 25. §-a.¹⁶

Az osztrák *egyezségi eljárás* a magyar csődeljárásnak megfelelő, az adós reorganizációját célzó jogintézmény. Egyezségi eljárás iránti kérelmet az adós terjeszthet elő a Csődtörvénykönyv (KO) 66. § és 67. §-aiban rögzített fizetése képtelenségre, illetve eladósodásra hivatkozva. E két kategória mellett az egyezségi eljárás megindítható az adós fenyegető fizetése képtelensége (drohende Zahlungsunfähigkeit) esetén is. Amennyiben az adós ellen valamely hitelezője már előterjesztette a csődeljárás megindítása iránti kérelmet, az adós mindaddig jogosult egyezségi eljárást kezdeményezni, míg a bíróság nem dönt a hitelezői kérelem tárgyában. Az egyezségi eljárás iránti kérelemnek természetesen a legfontosabb eleme az adós által kidolgozott egyezségi javaslat.

III. Fizetéseképtelenség Angliában és Walesben

Anglia és Wales tekintetében a fizetéseképtelenségi eljárás szabályozását az *Insolvency Act 1986* tartalmazza. E törvény egyaránt szabályozza a magán-személyek és a vállalatok ellen indítható eljárásokat. A Fizetéseképtelenségi rendelet „A” melléklete értelmében a Rendelet tárgyi hatálya az alábbi típusú eljárásokra terjed ki:

1. winding up by or subject to the supervision of the court (a bíróság által indított felszámolási eljárás, vagy a bíróság felügyeletével, ellenőrzésével lefolytatott felszámolás);
2. creditors' voluntary winding up (hitelezői önkéntes felszámolás);
3. administration (vagyongondnokság);
4. voluntary arrangement under insolvency legislation (önkéntes egyezségi eljárás a fizetéseképtelenségi törvény alapján);
5. bankruptcy or sequestration (természetes személyek csődje vagy vagyonzárlata).

A vállalatok ellen indítható *felszámolási eljárás* (winding up) menete eltérő a regisztrált, illetve nem regisztrált cégek vonatkozásában. A *regisztrált cégek* felszámolása ugyanis lehet önkéntes és kötelező. Azokat a körülményeket, melyek között egy vállalat önkéntesen felszámolható, az *Insolvency Act 84. szakasza* határozza meg. E szakasz értelmében az eljárás megindításának három útja lehetséges:

- ha a külön jogszabályban meghatározott határidő lejárt, vagy olyan körülmények következtek be, mely esetben külön törvény írja elő a cég feloszlását, és a társaság általános ülése elhatározza az önkéntes felszámolási eljárás megindítását;
- ha az adós rendkívüli határozattal dönt arról, hogy kötelezettségei miatt nem képes gazdasági tevékenységét folytatni, és így ajánlatos a felszámolási eljárás megindítása;
- ha a társaság tagjai elhatározzák a felszámolási eljárás megindítását annak ellenére, hogy a társaság fizetőképés.

Abban az esetben, ha az adós fizetőképességi nyilatkozat kibocsátása mellett dönt a felszámolási eljárás megindításáról, *tagsági önkéntes felszámolásról* (members' voluntary winding up) beszélhetünk. Fizetőképesség hiányában az eljárás *hitelezői önkéntes felszámolás* (creditors' voluntary winding up).

Kötelező felszámolási eljárásról akkor beszélhetünk, ha a bíróság általában hitelezői kérelemre rendeli el a felszámolási eljárás megindítását.

Azokat a körülményeket, melyek között a bíróság elrendelheti egy cég felszámolását, a 122. szakasz határozza meg:

- a társaság maga dönt úgy, hogy a bíróság indítsa meg a felszámolási eljárást;
- a public company (a magyar Nyrt.-nek megfelelő gazdasági társaság) a nyilvántartásba vételétől számított egy éven belül nem teljesítette a tőkekövetelményekkel kapcsolatos előírásokat;
- ha a társaság nem kezdi meg gazdasági tevékenységét a nyilvántartásba vételétől számított egy éven belül, vagy gazdasági tevékenységét felfüggeszti egy egész évre;
- a kft. kivételével, ha a társaság tagjainak száma két fő alá csökken;
- a társaság fizetéseképtelennek minősül a 123. szakasz alapján;
- vagy a bíróság megítélése szerint a társaság felszámolása igazságos és méltányos.

A 123. szakasz értelmében az adós akkor minősül fizetéseképtelennek:

- ha a hitelezői követelések meghaladják a 750 & összeget, és a hitelező a jogszabályban meghatározott formában fizetési felszólítást küldött az adósnak, és a fizetési felszólítás kézhezvételétől számított három héten belül az adós tartozását nem egyenlítette ki, megfelelő biztosítékot nem nyújtott, illetve nem kötött egyezséget a hitelezővel;
- a hitelezői követelés tekintetében végrehajtási vagy más eljárás indult bírósági ítélet vagy más határozat alapján, és a követelés ezen eljárás keretében részben vagy egészben nem nyert kielégítést;
- ha a bíróság előtt bizonyítják, hogy az adós nem képes tartozásait megfizetni azok esedékessé válásakor;
- ha a bíróság előtt bizonyítják, hogy az adós kötelezettségvállalásai meghaladják vagyonát, figyelembe véve a jövőben esetlegesen keletkező kötelezettségeket is.

A *nem regisztrált társaságok* esetén az önkéntes felszámolásra nincs lehetőség. A kötelező felszámolási eljárás keretein belül a bíróság akkor rendelheti el az eljárás megindítását, ha:

- a társaság feloszlik, vagy gazdasági tevékenységét beszünteti, illetve ha gazdasági tevékenységet már csak a felszámolás lefolytatása miatt végez;

- ha a társaság képtelen adósságait megfizetni;
- vagy ha a bíróság megítélése szerint a társaság felszámolása igazságos és méltányos.¹⁷

A *vagyongondnoksági eljárást* (administration) a bíróság rendelheti el végzéssel az alábbi két feltétel együttes fennállása esetén:

- a bíróság megítélése szerint az adós cég nem képes, vagy valószínűleg képtelenné válik adósságainak megfizetésére a törvény fent nevesített 123. szakasza alapján,
- és az eljárás alább részletezendő céljai közül egy vagy több cél ezen eljárás keretében megvalósítható.

A vagyongondnoksági eljárás megvalósítandó célkitűzései közé sorolható:

- az adós cég egészének vagy valamely részének reorganizációja,
- a csődegyezség elérése,
- a Társasági Törvény 425. szakaszában foglalt kompromisszum szentesítése,
- több előny realizálása a cég vagyonában, mint amennyi egy felszámolási eljárással elérhető lenne.¹⁸

Az eljárást megindító bírósági határozatban konkrétan fel kell tüntetni az eljárás révén megvalósítani kívánt egy, esetleg több célkitűzést. A vagyongondnoksági eljárás és a felszámolási eljárás kapcsolatáról elmondható, hogy a felszámolási eljárás megindítása alapvetően kizárja a vagyongondnoksági eljárást, illetve a vagyongondnoksági eljárás iránti kérelem előterjesztésétől felszámolási eljárás nem kezdeményezhető. A vagyongondnoksági eljárás kérelemre indul, a kérelem előterjesztésére mindazon személyi kör jogosult, aki a felszámolási eljárást kezdeményezheti.

Az *önkéntes egyezségi eljárás* célja az adós és a hitelezők közötti egyezség életre hívása az adós cég újjászervezése, megmentése érdekében. Ha a gazdasági társaság ellen nincs folyamatban vagyongondnoksági vagy felszámolási eljárás, a társaság igazgatósága, legfőbb szerve javaslatot tehet a gazdasági társaságnak és hitelezőinek, hogy kössenek megállapodást az adósságok rendezése tárgyában (*company voluntary arrangements*). A javaslatnak tartalmaznia kell azon személyeket (nominee), akik eljárnak az egyezséggel kapcsolatban akár vagyonkezelői (trustee), akár más minőségben, és akiknek a feladata az egyezség végrehajtásának felügyelete, ellenőrzése. A vagyonkezelő csak fizetéseképtelenségi szakértő, illetve a jogszabályok által vagyonkezelőnek minősített személy lehet.¹⁹

Ha a társaság ellen már vagyongondnoksági eljárás van folyamatban, vagy felszámolási eljárás alatt áll, az egyezségi eljárásra javaslatot tehet a vagyongondnoksági eljárásban kirendelt vagyongondnok, illetve a felszámolási eljárásban tevékenykedő felszámoló is.

Az angol Insolvency Act II. Része tartalmazza a *természetes személy adósok* ellen indítható fizetésképtelenségi eljárásokat. A Fizetésképtelenségi rendelet alkalmazhatósága szempontjából a magánszemélyek ellen indítható eljárások közül kettő bír relevanciával: az önkéntes egyezségi eljárás (*individual voluntary arrangements*), illetve a csődeljárás (*bankruptcy*).

A természetes személy adósok vonatkozásában kezdeményezhető *önkéntes egyezségi eljárás* során az eljáró bíróság ideiglenes intézkedést alkalmaz. Az ideiglenes intézkedés hatálya alatt a magánszemély ellen csődeljárás, illetve végrehajtási vagy más hasonló eljárás nem kezdeményezhető, és nem is folytatható az adós vagyona tekintetében a bíróság jóváhagyása nélkül. Az ideiglenes intézkedés az alábbi feltételek együttállása esetén kérelmezhető a bíróságtól:

- az adós hajlandóságot mutat arra, hogy hitelezőivel egyezséget kössön adósságai megfizetése tárgyában,
- a kérelem előterjesztésekor az adós nem rehabilitált vagyonbukottnak (*undischarged bankrupt*) minősül, illetve jogosult saját magával szemben csődeljárást kezdeményezni,
- a kérelem előterjesztését megelőző 12 hónapon belül nem terjesztett elő kérelmet ideiglenes intézkedés iránt,
- és az általa „*nominee*”-nak jelölt személy a jogszabályoknak megfelelő kvalitásokkal rendelkezik.²⁰

Az önkéntes egyezségi eljárás célja az, hogy az adós a hitelezőkkel egyezsége lépjen, és az egyezségben foglaltaknak megfelelően tartozásait megfizesse.

A természetes személy elleni *csődeljárás* (*bankruptcy*) megindítását kérelmezheti maga az adós, illetve hitelezői is. Amennyiben az adós terjeszt elő kérelmet, a törvény nem támaszt különleges feltételt az adósság összege tekintetében. A kérelemben mindössze arra kell hivatkozni, hogy az adós nem képes tartozásai megfizetésére.²¹ A kérelemhez csatolni kell egy nyilatkozatot, melyben az adós feltünteti a hitelezőit, az adósságának és egyéb kötelezettségeinek összegét, meghatározza vagyonát, tárgyi eszközeit, bevételi forrásait.

A bíróság értelmezése szerint az adós akkor kérelmezheti a csődeljárás megindítását, ha nem képes a „kérelem benyújtásakor már esedékes adóssá-

gait megfizetni”. A cégek fizetéseképtelenségével ellentétben a természetes személy adós tehát nem kérheti a csődeljárás megindítását a fizetéseképtelenségét alátámasztó mérleg-kimutatás alapján, mely magában foglalja a jövőben esetlegesen keletkező kötelezettségeket is tartalmazó nettó deficit kalkulációt is. Amennyiben a magánszemély a kérelem előterjesztésekor esedékes adósságait képes kiegyenlíteni, a csődeljárás vele szemben nem indítható meg.²²

Amennyiben a hitelező terjeszt elő kérelmet a csődeljárás megindítása iránt, az eljárás előfeltételeit a 267. szakasz tartalmazza. A hitelezői kérelmet olyan adósságra kell alapozni, mely a kérelem előterjesztésének időpontjában megfelel a következő feltételeknek:

- az adósság összege meghaladja a 750 £-ot,
- biztosítékkal nem rendelkező hitelezői követelésről van szó,
- az adós fizetéseképtelenségnek minősül, vagy előreláthatóan nem lesz képes fizetési kötelezettségének eleget tenni.

A 268. szakasz értelmében az adós akkor tekinthető *fizetéseképtelenségnek*, ha adóssága esedékes, és

- a kérelmet előterjesztő hitelező írásbeli fizetési felszólítást küldött az adósnak, és a felszólítás kézhezvételétől számított 3 héten belül az adós tartozását nem egyenlítette ki, vagy nem nyújtott megfelelő biztosítékot, illetve egyezséget nem kötött a hitelezővel,
- vagy az adósság tekintetében indított végrehajtási vagy más eljárás során a hitelezői követelés egészben vagy részben nem nyert kielégítést.

Az adós előreláthatóan nem lesz képes fizetési kötelezettségeinek eleget tenni:

- a hitelező felszólítást küldött az adósnak a tekintetben, hogy nyilatkozzon, van-e okszerű kilátás arra, hogy adósságát annak esedékességekor meg tudja fizetni,
- legalább 3 hét telt el a felszólítás kézbesítésétől, és a felszólításnak az adós nem tett eleget, illetve nem vitatta azt.

Amennyiben tehát hitelező kérelmezi a csődeljárás megindítását, a kérelem előterjesztését megelőző eljárás aszerint változik, hogy a hitelezői követelés esedékes-e vagy sem. Esedékes követelésnél a hitelezőnek fizetési felszólítást kell küldenie az adósnak, és amennyiben 3 hét elteltével az adós e felszólításnak nem tett eleget, biztosítékot nem nyújtott, egyezséget nem kötött a hitelezővel, illetve egyáltalán nem vitatta a fizetési felszólítást, a

csődeljárás vele szemben érdemben kezdeményezhető. Fontos kihangsúlyozni, hogy a hitelezői követelésnek nem kell bírósági ítéleten vagy más határozaton alapulnia. Amennyiben a hitelezői követelést bírósági ítélet támasztja alá, a hitelező jogosult a végrehajtási eljárás kezdeményezésére is, és amennyiben ezen eljárásban követelése részben vagy egészben nem nyert kielégítést, még mindig előterjesztheti a kérelmet a csődeljárás megindítása iránt.

Abban az esetben, ha a hitelezői követelés még nem esedékes, más típusú felszólítást kell küldeni az adósnak: az adós köteles a felszólítás kézhezvételétől számított 3 héten belül biztosítani a hitelezőt afelől, hogy ésszerű kilátás van arra, hogy fizetési kötelezettségének eleget tud tenni annak esedékessé válásakor. Ily módon a hitelező megfelelő információ birtokában kezdeményezheti a csődeljárást már akkor, mikor követelése még nem is esedékes. Ezek az előzetes kérelmek a gyakorlatban ugyan ritkán fordulnak elő, de megfelelő garanciát nyújthatnak azokra az esetekre, amikor az adós pénzügyi helyzete rohamosan romlik, és bármely késlekedés a csődeljárás megindítása tekintetében hátrányosan érintheti a biztosítékkal nem rendelkező hitelezőket.²³

IV. Zárzó

A két kontinentális és egy angolszász jogrendszerű tagállam nemzeti megoldásainak felvázolását követően az alábbi következtetések vonhatók le. Általánosságban elmondható, hogy a fizetésképtelenségi eljárások kérelemre induló mechanizmusok. Az ismertetett tagállamok nemzeti joga nem ismeri a magyar csődjogban létező hivatalból induló fizetésképtelenségi eljárásokat.

A második lényeges eltérés Magyarországhoz képest az, hogy a tagállamok többségében a fizetésképtelenségi törvények személyi hatálya kiterjed a természetes személy adósokra is. Álláspontom szerint a magyar jog ez irányú továbbfejlesztése égető probléma, hiszen azáltal, hogy egyes tagállamok nemzeti jogrendszere nem ismeri a fogyasztói csőd jogintézményét, maga a Fizetésképtelenségi rendelet is könnyen kijátszhatóvá válik.

A német és az osztrák jog rendkívül hasonló megoldásokat alkalmaz a fizetésképtelenség kritériumának meghatározása terén. A fizetésképtelenség, a fenyegető fizetésképtelenség és az eladósodás fogalmainak meghatározása általános jellegű, és alapvetően az adós pénzügyi, gazdasági helyzetére koncentrál. Ezen tagállamokban az eljárás megindítását általában gazdasági jellegű mérlegkimutatások előzik meg, és az eljáró bíróság erősen hagyatkozik az adós közreműködésére annak meghallgatása útján.

Anglia és Wales fizetésképtelenségi kritériumai már több hasonlóságot mutatnak a magyar megoldással, bár az is leszögezhető, hogy az angol jog a

fizetési képtelenségi eljárások típusainak rendkívül széles skáláját vonultatja fel. A fizetési képtelenség kritériumának meghatározása során inkább a hitelezői követelésekre koncentrál a törvény, és érdekes azon megoldás is, hogy a felszámolási eljárás megindításának előfeltételeként meghatározott összegű hitelezői igényt követel meg. E megoldás is megfontolandó a magyar jogalkotó számára, hiszen a hatályos rendelkezések szerint bármilyen alacsony összegű hitelezői követelés is alkalmas lehet arra, hogy a gazdasági élet valamely szereplőjét likvidálja, mely nyilvánvalóan nem felel meg a felszámolási eljárás alapvető funkciójának.

A Fizetési képtelenségi rendelet megfelelő alkalmazhatósága szempontjából azonban a legjobb megoldás az lenne, ha magában a Rendeletben, közösségi jogi szinten határoznák meg a fizetési képtelenség kritériumát a határokon átnyúló eljárások tekintetében. E megoldás ugyanis maximálisan elősegíthetné az ún. *forum shopping* megszüntetését a nemzetközi fizetési képtelenségi eljárásokban, ezáltal a Rendelet egyik legalapvetőbb célkitűzése valósulhatna meg.

Jegyzetek

1 Jelen tanulmány az OTKA K 68304 számú kutatási szerződés keretei között készült

2 Megjelent: HL L-160 (2000. 06. 30.)

3 1978-ban az igazságügyi miniszter felállította a Fizetésképtelenségi Bizottságot, melyben az elméleti és gyakorlati szakemberek, valamint a szakszervezetek és szövetségek szakértői is helyet kaptak. E bizottság feladata a fizetésképtelenségi jog reformjával kapcsolatos javaslat kidolgozása volt. A reformra alapvetően az 1973-as olajválság miatt volt szükség, hiszen az akkor hatályos csődjogi szabályok a nagyarányú elszegényedés miatt már nem tudták realizálni az eljárás alapvető célkitűzéseit. (Reinhard Bork: Einführung; In: Insolvenzordnung; Deutscher Taschenbuch Verlag, München 2006. IX. old.)

4 Reinhard Bork: Einführung; In: Insolvenzordnung; Deutscher Taschenbuch Verlag, München 2006. X. old.

5 Reinhard Bork: Einführung; In: Insolvenzordnung; Deutscher Taschenbuch Verlag, München 2006. X. old.

6 InsO 11. § (1) bek.

7 InsO 13. § (1) bek.

8 InsO 14. § (1) bek.

9 www.ratgeber-recht24.de

10 www.ratgeber-recht24.de

11 InsO 18. § (2) bek.

12 www.ratgeber-recht24.de

13 KO 66. §

14 KO 67. §

15 KO 70. § (1)-(2) bek.

16 http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_au_hu.htm

17 Insolvency Act 221. szakasz (5) bek.

18 Insolvency Act 8. szakasz (3) bek.

19 Insolvency Act 1. szakasz

20 Insolvency Act 255. szakasz

21 Insolvency Act 272. szakasz (1) bek.

22 Ian F. Fletcher: Insolvency in Private International Law; Oxford University Press, Oxford 2006. 53. old.130

23 Ian F. Fletcher: Insolvency in Private International Law; Oxford University Press, Oxford 2006. 54. old.